

Ponder

VERLIJDEN, VERLEED, VERLEDEN

- Een collectie schrijvertjes
- M. Eisma

NOG EEN NOTARIËLE GEVELSTEEN

- W.J. Adema
E.M.W. de Lange

UIT HET ARCHIEF

- Den Haag 750 jaar vorstelijke residentie
- Ph. Maarschalkerweerd

POSTACADEMISCH ONDERWIJS

- Programma voorjaar 1999

EEN CONTRACT

- inzake de grafkelder van Michiel Adriaensz. de Ruyter
- A. Fl. Gehlen

ARS NOTARIATUS

- Forma servata
- P.L. Nève
- Onderhandse executie
- A.W. Jongbloed

"Ponder" volgens Van Dale:

unster, een soort evenaar met aan de ene zijde een haak en aan de andere een gewicht dat men af- en aanschuift, balans met ongelijke armen.

C O L O F O N

Ponder:

halfjaarlijks mededelingenblad van de Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap, van Eeghenstraat 222, 1071 GM Amsterdam
Telefoon: 020-6756479
Fax: 020-6790358
Postbanknummer: 554704

Redacteuren:

W. Bosse
Liesbeth M. van der Marck
P.L. Nève
A.H.M. Santen
B.C.M. Waaijer

Redactie-secretaris:

Inés M. van Gasselt

Lay-out/productie:

Grafisch Bureau Schaefer

Foto:

omslag: Maarten Brinkgreve

De publicatie is mede mogelijk gemaakt door:

Boekel de Nerée, advocaten en notarissen te Amsterdam, Eickhoff de Lorme van Rossem B.V. te Amsterdam, Insinger de Beaufort te Amsterdam, het Kadaster te Apeldoorn, Kluwer Juridische Uitgevers te Deventer en Uitgeverij Vermande B.V. te Lelystad.

Aan dit nummer werkten mee:

W.J. Adema, *notaris te Leeuwarden*
Marianne Eisma, *kunsthistorica*
A.Fl. Gehlen, *oud-notaris te Heerlen en emeritus-boogleraar te Maastricht*
P.H.M. Gerver, *voorzitter Notariële Stichting, notaris te Amsterdam en bijzonder boogleraar aan de Universiteit van Amsterdam*
Caspar van Heel, *rechtshistoricus, werkzaam als provinciaal archiefinspecteur in Overijssel*
A.W. Jongbloed, *senior docent/onderzoeker bij het Molengraaff instituut voor privaatrecht van de Universiteit Utrecht*
E.M.W. de Lange, *notaris te Leeuwarden*
Ph. Maarschalkerweerd, *archivaris Gemeentearchief Den Haag*
Liesbeth M. van der Marck, *conservator Notariële Stichting*
P.L. Nève, *emeritus-boogleraar aan de Katholieke Universiteit Nijmegen en aan de Katholieke Universiteit Brabant*
A.A. van Velten, *notaris te Amsterdam, bijzonder boogleraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam*

IJSN: 1385-7428

Inhoud

TEN GELEIDE	4	PH.M. Gerver
DONATIES	5	PH.M. Gerver
NOG EEN NOTARIËLE GEVELSTEEN	5	W.J. Adema E.M.W. de Lange
VERLIJDEN, VERLEED, VERLEDEN	6	Marianne Eisma
Een collectie schrijvertjes		
UIT HET ARCHIEF	7	Ph. Maarschalkerweerd
Den Haag 750 jaar vorstelijke residentie		
EEN CONTRACT INZAKE DE GRAFKELDER VAN MICHIEL ADRIAENSZ. DE RUYTER	8	A. Fl. Gehlen
ARS NOTARIATUS	11	P.L. Nève
Forma servata		
Deel LXXXV		
Onderhandse executie		
Deel LXXXVII		
BOEKBESPREKING	14	A.A. van Velten
The notary and other lawyers in Gilbert & Sullivan		
HET SIGNET VAN PAULUS BORCHARDI DE ZULICHEM	15	Caspar van Heel
IMPONDERABILIA	15	Liesbeth M. van der Marck

NOG CANDIDAAT?
WORDT HIJ AL KAAL?
JA, INDERDAAD,
AL HEELEMAAL!

Uit: Almanak voor Notariaat en Registratie, 1924

Ten geleide

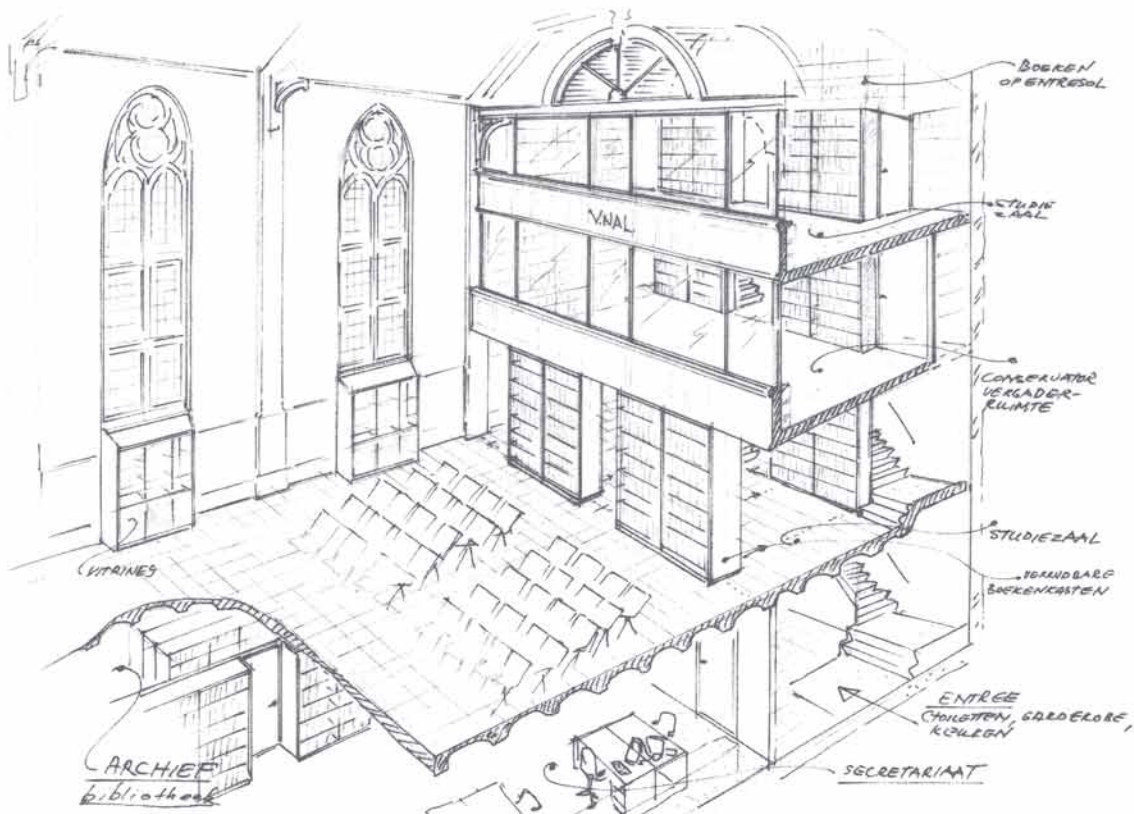
Dit jaar is het 40 jaar geleden dat de notariële studie geheel universitair werd. Ware het al zo dat vóór de invoering van de wet van 30 oktober 1958, Stb. 494, alle toenmalige universiteiten een notariële opleiding hadden, de examens waren tot die datum niet-universitair. Trouwens, ook buiten de universiteit kon men de opleiding voor het notariaat volgen.

Een tachtigjarige oorlog, aldus noemde J.M. Polak de strijd die vanaf de wetswijziging van de Wet op het Notarisambt in 1878 tot aan 1958 is gestreden over de gang naar de Alma Mater. Een strijd die zijn einde vond toen in 1956 de Commissie-Pitlo werd ingesteld, die Minister Cals van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen ter zake moest adviseren en die zó snel advies kon uitbrengen dat twee jaar later het wetsvoorstel de Staten Generaal was gepasseerd.

A. Pitlo was in 1938 tot lector aan de Gemeente Universiteit benoemd. De Vrije Universiteit volgde (anno 1941 met Th. A. Versteeg), daarna kwamen in 1947 J.C.H. Melis (Leiden) en A.R. De Bruijn (Utrecht). Pitlo werd in ons land in 1945 de eerste hoogleraar notarieel recht. In 1951 gaf hij de aanzet tot een wetenschappelijk instituut ten behoeve van het notariaat. Dat dit eerste notarieel seminarium in Amsterdam werd opgericht, was dus niet zo'n wonder. Bescheiden begonnen, uitgegroeid tot een kostbaar juweel. "Onze" stichting, ook exponent van de strijd. P.L. Dijk zei eens: Die stichting, wij zouden haar nu wellicht niet meer oprichten, maar nu zij er is moeten wij haar koesteren. Aan de wetenschappelijke vorming van het Nederlandse notariaat heeft ook de stichting haar steen bijgedragen. Dus ook de stichting viert een beetje feest!

P.H.M. Gerver

voorzitter

Perspectieftekening van Frank Pluym, interieurarchitect BNI.

Donaties

Eerder berichtte ik u dat de aan de Stichting verleende subsidies op de tocht stonden; onder meer het teruglopende aantal studenten op de Universiteiten heeft tot gevolg dat alle uitgaven daar kritisch worden bekeken en dat, op subsidies aan instellingen die niet tot de - zoals dit in de bedrijfstaal heet - "core business" behoren, wordt gekort. Zo heeft de Universiteit van Amsterdam afgelopen jaar fl. 38.000,- van haar subsidies aan de Stichting geschrapt.

Er wordt met de Juridische Faculteit van de UvA nog steeds gezocht naar oplossingen. Dat deze niet eenvoudig zijn moge duidelijk zijn indien men zich realiseert dat drie leden van onze staf thans nog in dienst van de Universiteit zijn. De Stichting zal meer en meer op eigen benen moeten staan. Het bestuur ontkomt derhalve niet aan een donatieverhoging.

Voor het notariaat heeft het bestuur traditiegetrouw besloten tot een kruissubsidie: de donatie van de kandidaten zal niet verhoogd worden. In het hier weergegeven

lijstje staan de nieuwe bedragen genoemd. In de komende weken zult u een acceptgirokaart ontvangen.

De donatie bedraagt met ingang van 1999:

notarissen	fl. 225,-
advocaten	fl. 125,-
bedrijven	fl. 125,-
kandidaat-notarissen	fl. 50,-
oud-notarissen	fl. 50,-
studenten	fl. 10,-
andere belangstellenden	fl. 50,-

In 1999 defungerende notarissen kunnen door storting van een éénmalige donatie van fl. 450,- donateur voor het leven worden.

Het bestuur hoopt van harte dat u het werk van de Stichting blijft steunen.

P.H.M. Gerver
voorzitter

De gevelsteen "een akte in steen ter plaatse"

In 1989 kochten wij, sinds enige tijd geassocieerd, ten behoeve van ons kantoor het buurpand Eewal 43 te Leeuwarden. In de gevel daarvan bevond zich een afgedekte opening, waarin ooit een gevelsteen moet hebben gezeten. Traditiegetrouw, vroegen wij de bekende steenhouwer, Hans 't Mannetje uit Zutphen, een gevelsteen te ontwerpen, met een verwijzing naar het notarisambt.

Zijn uitgangspunt was het volgende:

"De aard van het medium gevelsteen is moeilijk beknopt te vatten, doch een van de treffendste omschrijvingen is afkomstig van de bekende architectuurhistoricus Prof. dr C.A. van Swighem die het eens "een akte in steen ter plaatse" noemde. Hij bedoelde daarmee dat een gevelsteen, zolang hij niet vergaan is, in de gevel van een bepaald huis dat op een bepaalde plaats staat, op een bepaald tijdstip iets vastlegt dat emblematisch-kernachtig de bepaalde bewoners gekend doet zijn."

"Nu redeneerde ik dat de akte - de overeenkomst - toch de kern is van het notariaat, waardoor zelfs al een voorstellingsloze gevelsteen, als akte van steen, emblematisch is voor het notariaat. Vervolgens mijmerde ik over het begrip "overeenkomst", waarin zowel "spiegeling" als "plechtige afspraak" verscholen zitten. Spiegeling is aardig aan te duiden door twee van elkaar afhankelijke versregels met twee paren rijmwoorden (stafrijm en gewone rijm). Wanneer bovendien een regel in het handschrift van de heer Adema en een regel als spiegeling (als andere partij) in het handschrift van de heer De Lange uitgevoerd zou worden, zou daardoor het versje het karakter krijgen van "plechtige afspraak" (handtekening onder een akte), die nog een derde dimensie bevat doordat ik (als beeldhouwer) het stuk (de steen) opmaak (hak)."

"Zo kwam ik tot het navolgende schetsje van hoe bescheiden de gevelsteen zou kunnen worden uitgevoerd met mooi bladgoud vergulde letters op een crèmekleurige ondergrond."

*"ik hakte een
akte in steen"*

Aldus is geschied. De bovenste regel is van de hand van notaris Adema, de onderste van notaris De Lange. In 1990 is de steen geplaatst.

Het kantoor, inmiddels met vier notarissen, is nu gevestigd aan de Sophialaan 1a te Leeuwarden. De gevelsteen is in het pand aan de Eewal 43 gebleven.

W.J. Adema
E.M.W. de Lange

Verlijden, verleed, verleden

Een collectie schrijvertjes

Laat ik nu bij "een collectie schrijvertjes" denken aan een serie met ragfijne speldjes op karton gestoken kevertjes die bij leven zo mooi, alsof zij schrijven, over het water schuiven. Bij de Stichting verstaan ze er iets heel anders onder. Hun collectie schrijvertjes is een verzameling afbeeldingen van de openbare schrijver, door Pitlo als verre neef van de notaris geclaimd, in heden en verleden. Zij zijn in de collectie opgenomen omdat de openbare schrijver, de notarius, althans in naam de voorganger is van de huidige notaris. De naam van zijn beroep was afgeleid van de 'notae', een soort stenografische tekens, waarin hij in het antieke Rome schreef. Zijn optekeningen behelsden weliswaar uitsluitend gewone correspondentie, maar het Romeinse recht kende ook een functionaris wiens geschriften wél bijzondere bewijskracht hadden, de tabellio. Deze namen en instituten bestonden lange tijd naast elkaar. Uiteindelijk heeft de notaris, zoals u weet, gewonnen.

In een maatschappij waar het schrift wel bekend is maar niet iedereen kan schrijven, is een publiek schrijver onmisbaar. Ook nu bestaan er nog zulke samenlevingen. Het is dan ook geen wonder dat zich zeer uiteenlopende afbeeldingen in deze collectie bevinden. Zij bestrijken de periode van het oude Egypte tot heden en omvatten zowel beelden, zij het fotografische, van de aanzienlijke Egyptische schrijver-functionaris als van de kleine zelfstandige aan een tafeltje op een openbare plek in een hedendaags onderontwikkeld land.

Behalve een aantal foto's zijn er vijftien reproducties en dertig originelen in de collectie.

"Scrivano", handgekleurde litho van G. Dura uit 1833.

De repro's zijn gemaakt naar schilderijen, tekeningen, kleurenlitho's, houtsnedes, gravures en foto's. De originele kunstwerken zijn, op een paar porseleinen beeldjes na, werken op papier, een tekening, enkele aquarellen, etsen, gravures en litho's. Veel van de zeventien al dan niet gekleurde litho's zijn naar de signatuur en de

Je zal maar secretaris van de idioten genoemd worden.

"Il segretario degl'idioti", handgekleurde litho van S. Morner uit de eerste helft van de negentiende eeuw.

taal van het onderschrift te oordelen afkomstig uit Italië. Dat is geen toeval. In West-Europa functioneerde de publieke schrijver in Italië 't langst. Mussolini verjoeg de laatsten van onder de portone van de Opera di San Carlo te Napels. Maar deze herkomst komt toch vooral door de 19de-eeuwse populariteit van straatscènes die in plaatwerken uitgegeven werden. In Napels was de uitgever "Cuciniello e Bianchi" in 1828 begonnen met litho's van een reis door Zuid-Italië. Tien jaar later gaf Gaetano Dura die daaraan meegewerkt had, zelf ook uit. Zijn uitgeverij "Gatti e Dura" was gespecialiseerd in klederdracht- en volkstaferelen. Van deze plaatwerken is van hieruit niets te achterhalen. Een door G. Dura gesigeneerde en in 1833 gedateerde schrijver in de collectie van de Stichting, laat echter zien dat hij dit soort scènes al maakte vóór hij ze uitgaf. Zijn schrijver zit levensecht aan zijn tafel met de aankondiging dat daar Frans geschreven en vertaald werd.

Hoewel Dura's werk in het genre van de karikatuur genoemd wordt, wekt de schrijvertjes-litho van H. Morner bij de Stichting eerder de lachlust op. Daarop doet een schrijver een dutje en een ander werkt voor een vrouw die wijst naar een snikkende vrouw achter haar. Wat dat beduidt, weet ik niet, maar ook de schrijver lijkt er met zijn hand aan de mond geen raad mee te weten. Je zal ook maar werken zoals het onderschrift aangeeft als "de secretaris van de idioten".

Marianne Eisma

Uit het archief

Den Haag 750 jaar vorstelijke residentie

Zo is "den admiraal in zijn hoofd gheschooten, morsdood".

Ongetwijfeld behoort de publicatie "Descrittione di tutti i Paessi Bassi" tot de bestsellers van de 16e eeuw. Na de oorspronkelijke uitgaven uit 1567 in het Italiaans en Frans volgden nog uitgaven in het Nederlands, Duits en Latijn. De uit Florence afkomstige auteur Ludovico Guicciardini (1521-1589), die zich als succesvol koopman in Antwerpen had gevestigd, geeft in dit boek een vrij gedetailleerd beeld van de verstedelijkte Nederlanden van zijn tijd. Zowel het moment waarop hij dit deed - aan de vooravond van de grote staatkundige en godsdienstige omwentelingen van na 1566 - alsmede de bijzondere aandacht die hij besteedde aan culturele en economische aspecten, maken zijn werk tot een belangrijke historische bron. Volgens Guicciardini beschikte Den Haag over stedelijke allure met een voor die tijd redelijk grote bevolkingsconcentratie, een veelheid aan kerkelijke gebouwen, marktplaatsen en een zekere monumentaliteit voor wat betreft de bebouwing. Maar tevens werd hij getroffen door het ontbreken van een stedelijke status in formele zin met als gevolg dat Den Haag niet was ommuurd en geen verregaande mate van stedelijk zelfbestuur kende. In navolging van zijn landgenoot Antonio Beatis spreekt Guicciardini dan ook over Den Haag als het grootste en mooiste dorp van Europa. Het ontbreken van een stadsrecht wordt wel verklaard uit de angst van het in Den Haag gevestigde grafelijke bestuur om door een te machtig stadsbestuur binnen te sterke stadsmuren als ratten in een val te worden gegijzeld. Het zou tenslotte tot 1806 duren alvorens Den Haag door koning Lodewijk Napoleon alsnog tot stad werd verheven, maar veel meer dan een eretitel betekende dat toen al lang niet meer.

Den Haag vierde dit jaar uitbundig het 750 jarige bestaan. Talloze tentoonstellingen, publicaties, toneelvoorstellingen, muziekkuitvoeringen en straat-, strand- en havenfeesten vielen de Hagenaars ten deel. Gewoonlijk refereert een dergelijk feest aan het moment waarop een stadsrecht is verleend of aan het jaar waaruit de vroegste schriftelijke vermelding dateert. Het eerste criterium is, zoals gezegd, voor Den Haag niet relevant, terwijl wat het tweede criterium betreft het 750-jarige bestaan al in 1992 had moeten worden gevierd. Uit 1242 stamt immers de vroegste vermelding van "Die Haghe". Zonder twijfel zou in normale omstandigheden in 1942 het 700-jarig bestaan van Den Haag zijn gevierd. De oorlogsomstandigheden staken daar echter een stokje voor. Eenmaal bevrijd en enigszins op orde hanteerde de stad in 1948 een eigen criterium om alsnog het 700-jarig bestaan te vieren. Een goede aanleiding werd gevonden in de uit 1248 daterende aankondiging van de bouw van een koninklijk paleis door graaf Willem II (tevens koning van het Heilige Roomse Rijk), dat de basis werd voor de Ridderzaal op het Binnenhof. De keuze voor deze aanleiding was

zeker geen slechte, want het benadrukte nog eens dat Den Haag gedurende vele eeuwen en met slechts weinig talrijke interrupties een vorstelijke stad is geweest. En dat vorstelijke kleefde de Residentie nog steeds aan. De koninklijke paleizen, regeringsgebouwen en voorname huizen op Binnenhof en langs Noordeinde, Kneuterdijk, Vijverberg en Lange Voorhout vormen de getuigen van een leven van graven en gravinnen, stadhouderlijke en koninklijke families, van raadspensionarissen, leden van de Hoge Colleges van Staat, van Statenleden, hoge officieren, gezanten, kamerheren, raadsheren, opperstalmeesters etc. etc. De voorname gevels stralen de macht en het aanzien van hun voormalige bewoners nog even gloedvol uit als destijds, ook al gaat het nu veelal om oude gevels met nieuw beton daarachter.

De aanwezigheid in Den Haag van verhoudingsgewijs meer notarissen dan in andere steden is alleszins verklaarbaar evenals het feit dat deze groep beroepsbeoefenaren in de Residentie niet tot het selecte gezelschap van de upper-ten behoorde. Maar diezelfde upper-ten liep natuurlijk wel de stoep voor het notariskantoor plat, zoals de 750 strekkende meters notariële protocollen op het Haags Gemeentearchief bewijzen. Met een enkele, vrij willekeurig gekozen, akte wil ik deze Haagse bijdrage besluiten.

Op 19 februari 1622 compareerde voor notaris J.A. van Warmenhuisen de exploitant van de kaatsbaan op het Buitenhof, Jan Jasperszn. van den Broeck. Dit ter vastlegging van zijn verklaring dat twee bastaarden van prins Maurits en Margaretha van Mechelen, Lodewijk (1602-1665) en Willem van Nassau (1601-1627), "ter sake van ballen in zijne baen verspeelt ende andere onkosten ende verteeringen daertoe gedaen" een schuld hadden opgebouwd van bij elkaar maar liefst zo'n 771 gulden. Hun moeder had deze schuld slechts gedeeltelijk willen (of: kunnen) delgen, eerst met een obligatie van 500 gulden en later met een bedrag van 400 gulden. Van den Broeck, 'niet wel middel siende 't sij met gemoede ofte met justitie tot eenige betalinge uijt crachte van de voorsseijde obligatie te geraecken', verklaarde voor het moment voldaan te zijn onder voorwaarde dat hij een vordering op Willem van Nassau behield. Deze heeft van het voorval kennelijk niet veel geleerd, want zijn moeder zou nog vaker voor zijn schulden moeten opdraaien. Het is maar de vraag of Willem ooit zijn schuld bij de kaatsbaanhouder heeft afgelost, want hij overleed al op 27-jarige leeftijd als admiraal bij de verovering door zijn vader van de vesting Groenlo en wel, zoals het verhaal gaat, doordat hij ten gevolge van een weelderige witte pluim op zijn hoed een makkelijk doelwit was. Zo is 'den admiraal in zijn hoofd gheschooten, morsdood'.

Ph. Maarschalkerweerd

Een contract inzake de grafkelder van Michiel Adriaensz. de Ruyter

Tot de curiosa die meer recentelijk door de Stichting zijn verkregen, behoort een op 14 augustus 1677 door de Amsterdamse notaris D. Doornick uitgegeven kopie van een onderhandse akte, die op dezelfde dag, of daags tevoren, aan hem ter bewaring werd toevertrouwd. De omslag van deze "copie collationnée" geeft aan dat de akte een tussen de erfgenamen van Michiel Adriaensz. de Ruyter gesloten contract inzake diens graftombe betreft.

Als bekend, overleed de beroemde vlootvoogd op 29 april 1676 te Syracuse als gevolg van verwonding in een zeeslag tegen de Fransen bij Messina. Zijn gebalsemd lichaam werd na overbrenging onder overweldigende belangstelling begraven in de Nieuwe Kerk te Amsterdam op donderdag 18 maart 1677. Boven de grafkelder bevindt zich het monumentale praalgraf, dat destijds door de vermaarde beeldhouwer Rombout Verhulst vervaardigd werd.

De door de Stichting verworven "copie collationnée" betreft echter niet het door Verhulst gebeeldhouwde grafmonument, doch de grafkelder zelf, waarvan zich de ingang aan de achterzijde van het praalgraf bevindt. De toegang tot de kelder draagt het opschrift "Intaminatis fulget honoribus" (hij blinkt in smetteloze ere).

Partijen bij het voorliggende contract inzake deze grafkelder waren enerzijds Anna van Gelder, De Ruyters derde echtgenote, en Bernardus Somer, predikant te Amsterdam, optredend voor zijn echtgenote Margaretha de Ruyter, enig kind uit het huwelijk van De Ruyter met Anna van Gelder, en anderzijds de drie toen nog in leven zijnde kinderen uit De Ruyters tweede huwelijk met Neeltje Engels: de dochters Cornelia en Alida alsmede de zoon Engel de Ruyter. Voor Alida werd het contract getekend door haar echtgenoot Thomas Potts, predikant te Vlissingen, terwijl Cornelia, voorzien van een door haar echtgenoot, kapitein Johan de Witte, verleende volmacht, zelf ondertekende.

Overeengekomen werd dat Anna van Gelder en haar dochter Margaretha de Ruyter voor de ene helft en Johan de Witte, Thomas Potts en Engel de Ruyter tezamen voor de andere helft zouden

"voldoen ende betalen de graffstede met alle de onkosten tot het opmaecken van dien gedaen ende gevallen, leggende in het boge choor van de Nieuwe

A handwritten document in Dutch, featuring several large, stylized signatures in black ink. The text is written in a cursive script typical of the 17th century. The date '1677' is clearly visible at the bottom of the page.

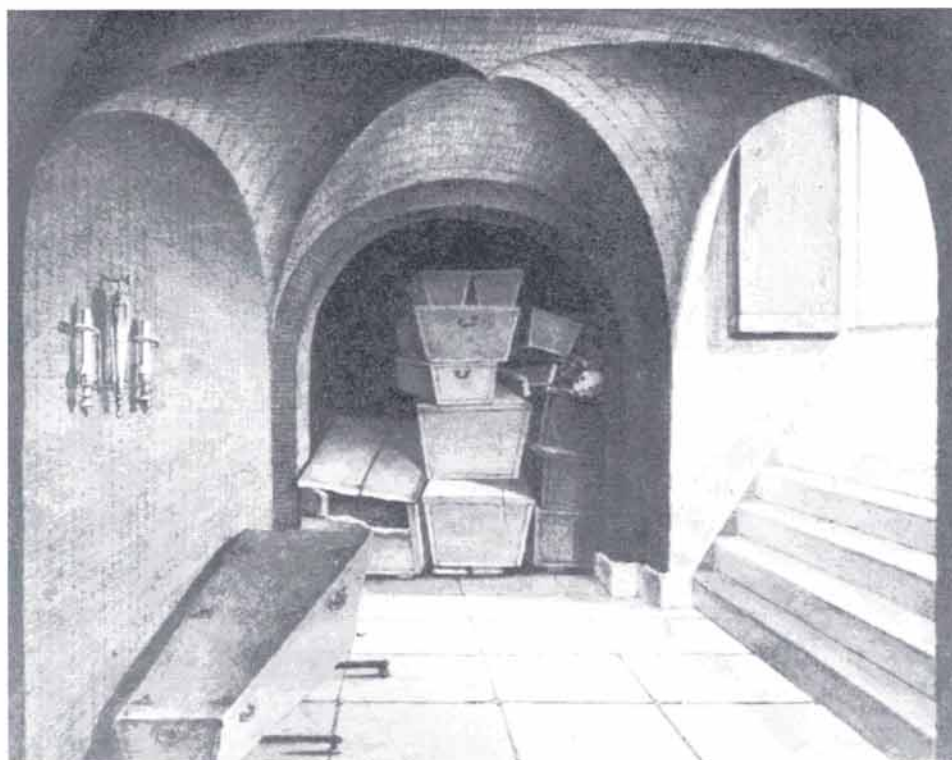
Handtekening van notaris D. Doornick,
14 augustus 1677

kerck binnen dese stadt, daer in het doode lichaam van de gemelte heer admirael De Ruyter zaliger geset ofte begraven is"

en dat de volle eigendom van de grafkelder zou toebehooren voor de ene helft aan De Ruyters weduwe en haar genoemde dochter en voor de andere helft aan de drie andere contractanten, een en ander onder bepaling:

"dat sijltijden nogte bare kinderen, kints kinderen ende vordere affcomelingen de bovengenoemde graffstede, 't sij in 't geheel ofte ten deele, noyt nogte tot eenigen tijde, sullen mogen vercoopen, belasten, beswaren ofte andersints alieneren ofte vervreemden van de zijde, linie ende bloede, nogte huijten de familie ende nacomelingen van de voors. heer admirael Michiel Adriaensz. de Ruyter zaliger ende desselfs voors. vrouwe weduwe Anna van Gelder, maer altijd ende ten eeuwigen dage vast ende verbonden moeten sijn ende blijven aen de wettige kinderen ende verdere descendenten in infinitum van deselve heer admirael De Ruyter zaliger ende desselfs voors. vrouwe weduwe, ende sonder daer van abintestato te mogen versterven ofte bij eenige uijterste wille ofte andersints wegh gemaect te mogen werden".

Grafkelder familie De Ruyter, vóór 1881

Naast deze bepalingen inzake de betaling der kosten en de eigendomsrechten met betrekking tot de grafkelder werd in het contract uitvoerig geregeld welke personen, na hun overlijden, eveneens in De Ruyters grafombe bijgezet mochten worden. Als zodanig werden allereerst met name

genoemd Anna van Gelder, de weduwe van De Ruyter, en dochter Margaretha, alsook Jan van Gelder, zoon van Anna uit haar eerste huwelijk met Jan Pouwelsz. Vervolgens de drie kinderen uit De Ruyters eerder huwelijk: Cornelia, Alida en Engel de Ruyter. Verder mochten in de kelder begraven worden alle wettige kinderen en verdere afstammelingen van de genoemde kinderen van de overledene alsmede de kinderen en verdere afstammelingen van De Ruyters stiefzoon Jan van Gelder, die door De Ruyter altijd als een eigen zoon beschouwd werd. Ook de echtgenoten van de genoemde kinderen en die van hun descendentes konden in het graf bijgezet worden, mits zij na het overlijden van die kinderen of afstammelingen niet met anderen gehuwd geweest waren. Ten slotte was in dezen bepaald:

"Ende soo wanneer alle de voors. kinderen, kintskinderen ende vordere descendentes van de bovengenoemde heer admiraal De Ruyter zaliger ende van desselvs vrouwe weduwe sullen overleden ende geen vorder nasaet van dien in 't leven sijn, dat alsdan d' voors. graffstede sal werden geslooten gehouden, ende daer na niemant anders in d'selve sal mogen geset ofte begraven worden. Ende dat in alle gevallen alle de dootsbeenderen die daer in sullen sijn ofte bevonden worden in d'selve graffstede altijd sullen moeten blijven berusten, sonder oijt daer uijt verplaatst ofte elders getransporteert ende vervoert te mogen werden".

Tot zekerheid dat strikt de hand gehouden zou worden aan al hetgeen in het contract geregeld was omtrent de gesloten kring van bloed- en aanverwanten die in De

Ruyters grafkelder bijgezet zouden mogen worden en aan het eeuwigdurend karakter van de begraafplaats werd verder nog bepaald:

"Ende op dat den inbouden deses altijd sal mogen plaets grijpen ende te beter agtervolght ende nagecoomen werden, is goet gevonden ende verstaen dat dese acte in het kerckboeck van de voorsz. kerck sal werden geregistreert ofte andersins daer van aen de heeren kerckmeesteren soodanige notificatie werden gedaen ofte gegeven soo als nodigh sal sijn ende verstaen sal worden te behoren".

In februari 1683 overleed op 34-jarige leeftijd als gevolg van ziekte De Ruyters zoon Engel, ongehuwd en zonder wettige afkomelingen achter te laten. Nog in hetzelfde jaar verloren bij een zeestorm de schoonzoon Johan de Witte en diens zoon Michiel de Witte het leven. Anna van Gelder overleed in 1685 en De Ruyters laatste kleinzoon, Cornelis de Witte, stierf kinderloos in 1689. In de vrouwelijke linie is De Ruyters nageslacht tot op de dag van vandaag nog wijdvertakt.

Een laatste bijzetting in de grafkelder heeft plaatsgevonden in 1859.

A. Fl. Gehlen

Ars Notariatus

Forma servata. Vijf opstellen over formulieren en formulierboeken in het notariaat van de Middeleeuwen tot vandaag. Onder redactie van Prof. Mr P.L. Nève en Drs J.J. Verbeek.

Amsterdam, Deventer 1998, Ars Notariatus LXXXV, 126 pag.

Zoals de titel van dit boekje al doet vermoeden bevat het de uitgewerkte teksten van vijf lezingen die op een congres gehouden zijn. De lezer van "Ponder" zal wel weten dat de rechtshistorische sectie van de Nijmeegse juridische faculteit met een zekere regelmaat eendaagse congressen organiseert over de geschiedenis van het notariaat en dat de reeks "Ars Notariatus" enige malen onderdak heeft verleend aan de publicatie van de gehouden lezingen. Men denke aan de delen LI (Instrumentum Quantum Pactum) en LXIII (Quod Notemus), waarin respectievelijk de kracht van de notariële akte en de regelgeving omtrent het notariaat aan de orde zijn gekomen. In het thans aangekondigde deeltje vindt een op 29 september 1995 gehouden studiedag zijn schriftelijke neerslag. De fraaie, maar niet voor iedereen direct begrijpelijke, Latijnse titels van de congressen en congresbundels danken wij aan mijn collega prof. dr. Chris Coppens die de geschiedenis van het canoniek recht doceert en ook in andere opzichten een steunpilaar van de notarieel-historische bijeenkomsten was en is. Nu ik zelf op 31 oktober 1998 de dienst van de KUN heb verlaten wegens het bereiken van de Dreesman-status, hoop ik dat collega Coppens met behulp van mijn opvolger de congrestraditie kan voortzetten.

In 1995 waren de formulieren en formulierboeken aan de beurt. De Duitse specialist in de notariaatsgeschiedenis P.J. Schuler behandelt in "Forma Servata" de middeleeuwse Italiaanse en Franse Artes notariae en de Duitse formulierboeken. Al deze producten bevatten niet alleen maar modelakten maar ook uitvoerige inleidingen die als een soort leerboek gebruikt konden worden. De tweede schrijver is prof. G. Van Dievoet (Leuven) die zich gebogen heeft over de Zuidnederlandse (Belgische) notarisboeken uit de tijd van 1500 tot 1800. Anders dan in de Middeleeuwen zijn deze werken in druk uitgegeven. De Noord-Nederlandse tegenhanger van Van Dievoet is de Heerlense (oud)notaris prof. Gehlen, een constante inspirator trouwens van onze Nijmeegse congressen: hij schrijft - net zoals prof. Pitlo in 1948 reeds deed - over de notarisboeken uit de zeventiende en achttiende eeuw. Gehlen wijst erop dat in de bibliotheek van onze geliefde Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap te Amsterdam al de door hem verzamelde notarisboeken in vele edities voorhanden zijn. Dit is vooral aan Pitlo te danken.

Op initiatief van de Stichting is de serie Ars Notariatus in 1952 opgezet en aanvankelijk in eigen beheer uitgegeven. Thans verzorgt Kluwer Juridische Uitgevers de serie in samenwerking met de Stichting.

Een abonnement op de gehele serie is mogelijk en levert een korting van 20% op. Alléén voor onze donateurs geldt eenzelfde korting op losse, recent verschenen delen van de serie, indien gebruik wordt gemaakt van bijgesloten bestelstrook.

De redactie van de Ponder heeft auteurs van recente Ars Notariatus delen gevraagd zelf te beschrijven hoe hun boek is ontstaan en wat de opzet ervan is. Het resultaat daarvan treft u hieronder aan. Niet zozeer recensies, maar persoonlijke beschouwingen van de schrijver.

Pitlo's negatieve visie op de wetenschappelijke kwaliteit van het notariaat in de negentiende eeuw wordt kritisch bekeken door collega Coppens in zijn bijdrage over de negentiende eeuwse Nederlandse formulierboeken. Hij wijst erop dat de zwart-wit tegenstelling tussen de deftig academisch gevormde advocaten (met gymnasium-achtergrond) en de sociaal veel minder aanzienlijke privé-opgeleide notarissen toch wel genuanceerd moet worden. Ook de advocatuur behielp zich met compendia en modellenboeken; de kloof tussen het gros van de advocaten en het notariaat was wellicht veel minder diep dan wij onszelf hebben wijsge maakt. Geen zwart-wit, maar "nuances van grijs" derhalve (om mijn leermeester Pitlo maar weer eens te citeren). In de laatste bladzijden van het onderhavige boek vestigt de Leidse hoogleraar W.G. Huijgen de aandacht op de moderne formulierboeken, maar ook op hun elektronische pendant, de elektronische databank van de Koninklijke Notariële Broederschap. Zijn conclusie: "Bij de uitoefening van die taak (de goede notariële ambtsuitoefening) kan een kwalitatief goed modellenbestand ook anno 1995 een belangrijke ondersteunende functie vervullen".

P.L. Nève

**M.J.W. van Ingen en A.W. Jongbloed
(m.m.v. H. van Haften)
Onderhandse executie,
executoriale verkoop uit de hand
ex art. 3:251 lid 1 BW en met name
art. 3:268 lid 2 BW**

Amsterdam, Deventer, 1998 Ars Notariatus LXXXVII, 226 pag.

**Hoe ik ertoe gekomen ben om dit boek (mede)
te schrijven is een verhaal dat terug gaat in de tijd.**

Toen ik in 1976 met mijn studie aan de RU Groningen begon had ik geen concreet toekomstbeeld. Daarom was de keuze voor het doctoraal in Nederlands recht snel gemaakt. Daarmee kon ik toch alle kanten op? Tegen het afstuderen zou ik wel verder zien. In het eerste doctoraaljaar nam ik echter tijd de studiegids intensief te raadplegen. Daaruit maakte ik op dat de studies Nederlands recht en Notariaat elkaar in belangrijke mate konden overlappen. Een bezoekje aan de studieadviseuse leerde mij dat ik de notariële pendant kon volgen en dat zulks zou meetellen voor Nederlands recht. Naar verhouding hoefde ik dan nog maar een luttel aantal vakken extra te doen. Omdat de notariële vakken slechts door een klein groepje werden gevolgd en het mij leuk leek om in zo'n jaargroep verder te studeren, was de keuze snel gemaakt: ik schreef mij ook in voor Notariaat. Daarmee had ik een extra keuzemogelijkheid! Zo gezegd, zo gedaan. Het bleek inderdaad leuk om notariaat te studeren. Maar toen ik in 1981 zou afstuderen was de onroerend goed-markt ingestort; veel banen waren er in het notariaat op dat moment niet te vergeven. Bovendien bleek bij de Raio een vacaturestop. In het NJB vond ik toch een interessante functie: junior docent bij de KU Nijmegen. Dat leek me wel wat. Ik had niets te verliezen en ging onbevangen op sollicitatiegesprek. Die onbevangenheid leverde mij mijn eerste baan op. De enige "complicatie" was dat er ook een proefschrift moest worden geschreven. Daarom wist ik weinig, maar gelukkig bood prof. mr C.J.H. Brunner uitkomst door het onderwerp "reële executie" voor te stellen. Zo ging ik "de wetenschap" in en het procesrechtelijke pad op.

Inmiddels werk ik als senior docent/onderzoeker bij het Molengraaff instituut voor privaatrecht van de Universiteit Utrecht. Bij mijn indiensttreding is afgesproken dat ik mij niet of nauwelijks met materieelrechtelijke aangelegenheden zal bezighouden, maar mij zal richten op het procesrecht. Met mijn notariële "verleden" deed ik zo goed als

niets^[1], of het zou een verhoogde belangstelling voor de authentieke akte als executoriale titel of de bewijskracht van authentieke akten moeten zijn.

Op een zonnige maandagmiddag begin 1993 kwam er echter een student die een scriptie wilde schrijven over de onderhandse hypothecaire executie: de regeling was per 1 januari 1992 ingevoerd, maar er werd weinig aandacht aan besteed. Zijn vraag was of ik hem wilde begeleiden. In eerste instantie een verzoek als vele andere, ook al wist ik op dat moment zelf nog niet al te veel over het onderwerp. Maar spoedig was mijn interesse gewekt; het onderwerp begon me te fascineren. Student Van Ingen was ook door het onderwerp geboeid, meer nog dan ikzelf, en al spoedig passeerden wettelijke lacunes, on-

volkomenheden, etc. de revue en werden daaraan enkele beschouwingen gewijd in WPNR en JBN.^[2] Gelet op de procesrechtelijke aspecten bestond er geen beletsel om onderzoek te doen op dit punt. Sterker nog: het is interessant om onderzoek te doen op dit snijvlak van materieel en formeel recht.

Na enige tijd ontstond het plan een boekje aan het onderwerp te wijden. Van Ingen was inmiddels advocaat, er bestonden contacten met Van Haften (verbonden aan een grote bank, zodat we over niet-gepubliceerde rechterlijke uitspraken zouden kunnen beschikken) en ook de redactie van de serie Ars Notariatus zag brood in het idee. Met Van Ingen als de motor van het geheel heeft dit in het boekje met bovenstaande titel geresulteerd.

Soms wordt mij gevraagd of ik er spijt van heb notarieel recht te hebben gestudeerd "als ik er toch niets mee doe".

Ben ik in een minder serieuze bui dan antwoord ik ofwel dat ik nu lid kan zijn van de KNB en derhalve het WPNR en de jaarlijkse agenda ontvang ofwel dat ik er mijn vrouw aan heb overgehouden (die overigens slechts zes maanden in het notariaat heeft gewerkt en meer heil zag in een functie binnen de belastingdienst).

Meestal wijs ik er echter op dat juridische problemen vele raakpunten (kunnen) hebben en dat in de rechtspraak een cliënt zich niet meldt met de opmerking: ik heb een geschil uit onrechtmatige daad/een bemiddelings-overeenkomst/etc. Bovendien heb ik een plezierige studietijd gehad alsook meer geleerd over het erfrecht als mede personen- en familierecht dan binnen de studie Nederlands recht mogelijk zou zijn geweest.

A.W. Jongbloed

[1] Uitzondering zijn: De positie van de langstlevende echtgenoot, Rechtaardigheid in het nieuwe erfrecht? in: De knikers van het spel: facultaire gedachten over materiële rechtvaardigheid; onder redactie van B. Hessel, Lemma Utrecht 1993, p. 99-113.

De authentieke akte, ook een basis voor reële executie?, WPNR 1987 (5840), p. 459-465.

Regel je zaakjes bij de notaris: het wetsvoorstel betreffende de procureurloze echtscheiding (met mw mr E. Loeb), De Notarisklerk 71e jaargang, nr 1317, juli 1994, p. 136-140.

[2] Vgl. Recente ontwikkelingen in de artikel 3:268-procedure, Juridische Berichten voor het Notariaat januari 1994, nr 4, p. 6-7.

De onderhandse hypothecaire executie in de praktijk, WPNR 6125 (1994), p. 135-139 en 6126, p. 155-159.

Executoriale scheepsverkoop uit de hand?, Juridische Berichten voor het Notariaat februari 1994, nr 21, p. 7-8.

Naschrift bij: mw mr M.M. Asbreuk-van Os, Nogmaals de onderhandse executoriale verkoop van een verhypothekerd goed. Reactie, WPNR 6152 (1994), p. 660.

Boekbespreking

A.J. Burgess The Notary and other Lawyers in Gilbert & Sullivan

Jardine Press 1997, ISBN 0952559412, 575 p.

**The notary has played a
magnificent role, not least in his
discovery of his own error.
A grand fellow indeed!**

De auteur is bekend geworden met zijn in 1995 verschenen opus magnum "The Notary in Opera" (door mij besproken in WPNR 6200 van dat jaar) en kennelijk heeft hij de smaak te pakken. Vorig jaar verscheen een ruim tweemaal zo dik vervolg over de notaris en andere juristen in de musicals en operettes van librettist William Gilbert en componist Arthur Sullivan.

Dit tweede boek, hoewel minstens even fraai uitgevoerd, zal de Nederlandse notaris minder aanspreken dan de vorige uitgave en wel om twee redenen. Allereerst zijn de musicals waar het hier om gaat in de continentaal Europese landen bij lange na niet zo populair als in de Angelsaksische wereld, waar zij nog regelmatig worden opgevoerd. Daarbij komt dat de titel de lezer een beetje op het verkeerde been zet. De notaris speelt net zomin een hoofdrol in het hier besproken boek als in de daarin behandelde musicals en operettes. Van de elf juristen die de revue passeren zijn er slechts twee notaris, de overige advocaat of rechter. Ik beperk mij hier tot die notarissen, ondanks hun bijrol.

De eerste notaris die wij tegenkomen is de Notary in "The Sorcerer", een operette gebaseerd op Donizetti's "L'Elisir d'Amore". In de oorspronkelijke opera is de notaris niet meer dan een humoristische figurant, die zich niet eens weet te kwijten van zijn taak, het sluiten van een huwelijk. In "The Sorcerer" lukt hem dit wel, na eerst de gelieven bemoedigend te hebben toegezegd:

*"All is prepared for sealing and for signing;
The contract has been drafted as agreed;
Approach the table, oh, ye lovers pining
With hand and seal come execute the deed!"*

Naarmate de operette vordert, wint de figuur van de notaris enigszins aan belang. Tenslotte heeft hij zelfs het twijfelachtige genoegen in het huwelijk te treden met ene Mrs Partlet, "an old hen".

De andere - min of meer notariële - operette "The Grand Duke or The statutory duel" speelt in Ruritania, een denkbeeldig land, een dag reizen per trein vanaf Dresden, met als hoofdstad Strelsau. Het is duidelijk dat Duits daar de voertaal is en op het Europese continent is een notaris nu eenmaal beter op zijn plaats dan op het Engelse platteland, waar "The Sorcerer" zich afspeelt. Aan het verhaal, onder andere gebaseerd op Anthony Hope's "The Prisoner of Zenda", is geen touw vast te knopen.

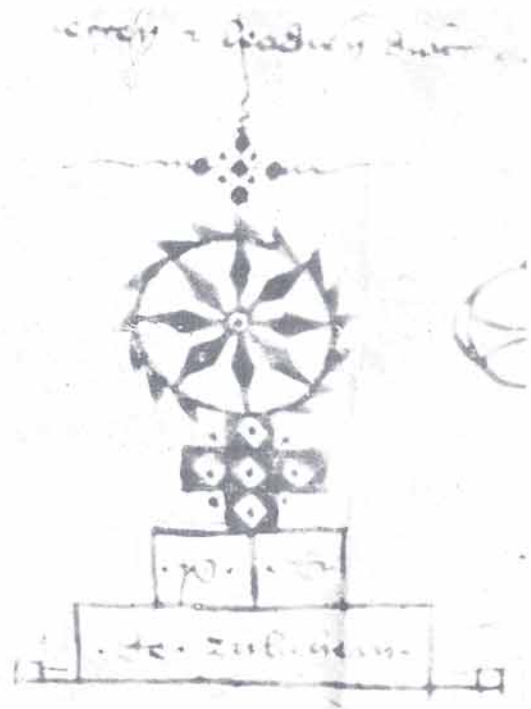

Illustratie van Andrew and James Dodds
uit het besproken boek

Wellicht is de operette daarom ook niet erg populair geworden. De erin figurerende notaris, met de indrukwekkende naam Dr Tannhäuser, neemt actief deel aan de handelingen, vooral door een duel te voorkomen tussen de hoofdpersonen Ernest Dummkopf en Ludwig. De auteur constateert dan ook tevreden: "The notary has thus made a major contribution to the development of the story and his advice has had a very real effect on Ludwig's life". Dat advies hield overigens ook in dat Ludwig de "imperfectly preserved old lady" Barones von Krakenfeldt diende te huwen. Maar gelukkig voor Ludwig kan dat huwelijk nietig worden verklaard, mede door ingrijpen van de notaris. Om met Burgess - zelf notary in Londen - te spreken: "The notary has played a magnificent role, not least in his discovery of his own error. A grand fellow indeed! How many lawyers do in fact ever admit they have made a mistake?" De betrokkenheid van de auteur bij dit personage blijkt eens te meer uit de illustratie op pagina 162, waar hij, in oud-Duits kostuum, zelf figureert als "Notar von Ruritania um 1750", doch dit terzijde.

Het boek is, zoals al opgemerkt, prachtig uitgevoerd, met veel reproducties van oude programma's, prenten, partituren en recente theaterfoto's, waarbij - anders dan in het eerste boek - ook de namen van de uitvoerende kunstenaars zijn vermeld.

A.A. van Velten

Signet van Paulus Borchardi de Zulichem

Paulus Borchardi de Zulichem werkte als notaris tussen 1399 en 1429 in Den Bosch. In 1405 en 1406 was hij vanuit Den Bosch werkzaam in de Norbertijner abdij van

Postacademisch onderwijs voor donateurs

Het programma van de nieuwe lezingencyclus, die plaatsvindt van januari tot juli 1999, vindt u in de bijgevoegde brochure.

Schenkeningen

Het grootste cadeau dit jaar was ook een groot compliment. Een defungerende notaris uit het zuiden van het land heeft bij zijn afscheid gevraagd de Stichting, en niet hemzelf, te gedenken. Daarmee de Stichting opstuwend in de vaart der volkeren, op gelijke hoogte met de vele gedenkwaardige instellingen bekend van de groene pagina's van de Fikkert's. De relaties van de afscheid nemende notaris bleken niet kinderachtig, ze hebben bijna zes en een half duizend gulden bijeengebracht. Het bestuur reserveert dit bedrag voor een uitzonderlijke aankoop, een schilderij misschien, een tekening of een zeldzaam boek. Hopelijk wil de genereuze oud-notaris t.z.t. aan die aanschaf zijn naam verbinden.

Twee andere oud-notarissen hebben onze bibliotheek verrijkt door hun eigen boekenkast op te ruimen. Dat levert altijd verrassingen op. Hoe waren we anders ooit in het bezit gekomen van al die notariële handboeken uit de vorige eeuw, een bijna complete verzameling Union-rapporten, of Zuid Amerikaanse literatuur?

Het signet van Paulus Borchardi de Zulichem

Berne. Zijn naam verraadt dat hij afkomstig was uit Zuulichem en dat zijn vader Borchard heette. Berne en Zuulichem liggen beide in het bisdom Utrecht.

Hij moet zijn carrière in 1398 begonnen zijn, want er is een oorkonde van de officiaal van het hof van Luik bewaard (Den Bosch lag in het bisdom Luik) waarin hij opdracht krijgt de protocollen van de overleden Bossche notarissen Petrus Polslauwer en Marsilius van Bakel over te nemen en indien nodig daaruit grossen te vervaardigen. Deze protocollen zijn sindsdien verloren gegaan, evenals zijn eigen protocol.

Paulus van Zulichem was priester van het bisdom Luik en had zijn autorisatie als notaris zowel vanwege de keizer als ook van de paus ontvangen. Zijn signet was traditioneel opgebouwd: een voetstuk van twee treden, waarin geschreven: P.B. en daaronder: de Zulichem. Boven het voetstuk een hals in de vorm van een kruis, waarboven een tandwiel-achtige cirkel, helemaal bovenop afgerond met een kruisvormige versiering.

Caspar van Heel

Imponderabilia

Volgens Van Dale:

1. onweegbare zaken;
2. zaken waarvan de waarde niet juist aan te geven is, maar die toch hun onmiskenbare invloed doen gelden

De Stichting kreeg van twee donateurs een affiche uit 1946, getiteld Behouden Broederschap, een collectors-item. Uitgegeven door de Broederschap van candidaatsnotarissen ter gelegenheid van de eerste algemene vergadering na de bevrijding. Een ellenlang, geïllustreerd gedicht over de rampspoed van de oorlog. Het één en twintigste - en laatste - couplet roept op tot energieke wederopbouw, gevolgd door een schouderklopje:

*De candidaat-notaris gordt zich aan
Om in den schoonen strijd zijn rol te spelen,
Bereid om in de zorg en last te deelen
Bij 't koen devies: Waarachtig 't zal wel gaan!*

Openingstijden

De Stichting is doorgaans geopend van dinsdag tot en met vrijdag van negen tot vijf, maar tussen kerstmis en nieuwjaar gesloten.

Liesbeth M. van der Marck.

